

CAPUT XII.

UTRUM AD SPERANDUM, SICUT OPORTET, DIVINAS PROMISSIONES, GRATIÆ AUXILIUM REQUIRATUR, ET QUALE QUAVE RATIONE NECESSARIUM SIT?

1. *Supernaturales voluntatis actus alii theologici, alii morales.* — Diximus de necessitate gratiæ ad actum supernaturalem intellectus, dicendum superest de ejusdem gratiæ necessitate ad actus voluntatis, qui possunt in duos ordines distingui, scilicet, in theologicos et morales. Theologici dicuntur illi quibus voluntas immediate unitur Deo, attingendo illum, ut aiunt, tanquam objectum quod. In alio vero ordine constituimus actus virtutum moralium, qui proxime versantur circa materias creatas, et vel non comprehendunt Deum in objecto suo, vel si aliquo modo attingunt, solum est tanquam objectum cui, ut dici solet. De prioribus actibus est certior doctrina, et ideo de illis prius dicemus, dicturi postea de cæteris in capitibus sequentibus. Præterea, supponendum est duos esse præcipuos actus theologicos ad voluntatem pertinentes: nam virtutes theologice sunt tres, et una earum ad intellectum pertinet, nempe fides, de cujus actu jam dictum est: duæ vero ad voluntatem spectant, nimirum spes et charitas, de quarum actibus suo ordine dicemus.

2. *Supponitur spes theologiam esse actum voluntatis.* — Supponimus itaque spes esse actum voluntatis, ut est communior sententia Theologorum, licet aliqui dubitaverint, quia spes nihil aliud est quam fiducia; fiducia autem actus intellectus esse videtur, quia nihil aliud est quam firma credulitas in verbo seu promissione alterius. Sed non potest de veritate communis sententiæ dubitari, nisi quis velit duas tantum theologicas virtutes admittere, quod Paulo, 1 Corint. 13, et communi sensui Ecclesiæ repugnat. Sequela vero patet, quia fiducia, prout intellectui tribuitur, non potest a fide distingui; ergo si illam est spes, fides et spes non distinguuntur, et ita tria illa, quæ Paulus dixit nunc manere, non erunt nisi duo. Necessè est ergo ut spes formaliter ad voluntatem pertineat, ut sic a fide distinguatur: a charitate autem nunc supponimus distingui, quia spes ad amorem concupiscentiæ, charitas ad amorem amicitiae ejusdem Dei pertinent, ut videbimus, et latius in disputationibus de his virtutibus disseritur, et

videri potest D. Thom. 1. 2, quæst. 62, a. 3; et 2. 2, q. 17 et 23. Neque est verum fiduciam esse firmum assensum; sed est motus efficax appetitus in tali assensu fundatus.

3. *Quid Pelagius de spe senserit.* — Circa spes igitur non invenio ab Augustino vel aliis Patribus relatum aliquem Pelagii errorem specialem; cum autem circa fidem et dilectionem erraverit, eas viribus naturæ et liberi arbitrii adscribendo, non est dubium quin de spe idem senserit. Nam spes proxime generatur ex fide, et in illa maxime fundatur, et minus perfecta est quam charitas, teste Paulo, 1 Cor. 13; qui ergo fidem et charitatem naturales esse credit, non potuit aliquid altius de spe cogitare. Eo vel maxime quod Pelagius necessitatem auxilii divini specialis negabat, et ita totam fiduciam in se et in suo libero arbitrio collocabat, de quo sæpe ab Augustino reprehenditur; ergo non solum supernaturalem spes, sed etiam omne fundamentum ejus penitus abstulit. Quocirca, sicut ad fidem solum prærequirebat Pelagius divinam revelationem et doctrinam, qua proposita dicebat posse hominem suo arbitrio velle credere et credere; ita ad spes postulare ad summum potuit divinas promissiones homini revelatas, et ab illo naturaliter creditas, ut possit etiam suo arbitrio de fidelitate promittentis fidere, et promissa sperare.

4. *Dubium.* — In hoc vero errore dubitari potest an error in fide sit, quia non videtur tam clarius in spe, sicut in fide, neque militare eadem ratio. Nam fides, ut includit voluntatem credendi, non supponit aliam priorem fidem, vel supernaturalem operationem propriam, per quam possit ad credendum confortari; spes autem supponit fidem, per quam videtur voluntas sufficientes vires accipere ad appetendum et sperandum suis viribus, sine novo auxilio gratiæ. Quia homo naturaliter sibi amat omne bonum quod judicat sibi esse conveniens, et consequenter illud etiam naturaliter sibi desiderat; ergo postquam sibi persuasit, et firmiter credit talis boni consecutionem sibi esse possibilem, illam potest efficaciter intendere, et bonum illud eisdem naturæ viribus sperare. Quod enim possibilitas illius boni et veritas promissionis supernaturaliter datur, non obstat quominus actus spei in se possit esse naturalis, quia cognitio non concurrat ad actum voluntatis, nisi ut conditio necessaria applicans objectum, et ideo non refert quod ipsa supernaturalis sit, si objectum propositum est naturaliter amabile. Nec etiam ob-

stat quod bonum promissum supernaturale sit, vel supernaturaliter sit conferendum, quia inde solum fit ut ad consecutionem vel executionem talis boni sit necessarium supernaturale auxilium, non vero ad sperandum illud, supposita fide, qua creditur illud auxilium non defuturum, quia jam bonum illud proponitur ut conveniens, et simpliciter possibile, sub qua ratione est naturaliter appetibile, et consequenter etiam sperari poterit.

5. *Ad sperandum sicut oportet ad salutem auxilium gratiæ requiritur.* — Probatur primo ex Scriptura. — Nihilominus de fide certum est, ad sperandum sicut oportet ad justitiam et salutem consequendam, necessarium esse supernaturale Dei auxilium. Probatur primo ex Scriptura. Nam 1 Cor. 13: *Manent* (inquit Paulus) *tria hæc, fides, spes et charitas*, ubi, eas specialiter et quasi æqualiter numerando, satis aperte ostendit in hoc convenire, quod omnes sunt ejusdem ordinis, licet in eo una sit altera perfectior. Unde Augustinus, serm. 29 de Verbis Apostoli: *Hæc tria* (inquit) *aliquantum sunt diversa, sed omnia sunt Dei dona*. Idque probat dictis verbis Apostoli, et de spe in particulari id confirmat ex illo Psal. 118: *Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti*. Inde enim colligit spes esse Dei donum, sicut est fides. Est etiam optimum testimonium Pauli ad Rom. 5: *Per quem* (id est Christum) *habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus et gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei*; ubi inter dona filiorum Dei, quæ per Christum accipimus, spes ponit; et cap. 15: *Ut per patientiam et consolationem Scripturarum spem habeamus*, et subdit statim: *Deus autem patientiæ et solatii det vobis id ipsum sapere*, significans Deum esse hujusmodi doni auctorem. Unde etiam 1 Thess. 5: *Galeam* (inquit) *spem salutis assumite*, quam cum fide etiam et charitate ibi conjungit, et per Christum dari statim declarat.

6. *Alia Scripturæ testimonia afferuntur.* — Unde et Petrus, epist. 2, cap. 1: *Secundum misericordiam suam* (inquit de Christo Domino) *regeneravit nos in spem vitam*. In quibus verbis licet spes possit pro objecto seu materia quæ speratur sumi, tamen de spe quæ nobis per baptismum infunditur intellexisse videtur Augustinus, lib. 1 de Peccator. meritis et remission., cap. 37, dicens: *Regeneravit nos in spem vitæ æternæ*; et consonant ea quæ inferius Petrus subdit: *Perfecti sperate in eam quæ offertur vobis gratiam*; et infra: *Dedit ei, id est Christo, gloriam, ut fides vestra et spes*

esset in Deo, quo loco notari potest et distinctio spei a fide, et quod utraque dicitur in Deo fundata tanquam divina quædam et superioris ordinis virtus. Deinde hoc etiam convincunt illa testimonia, in quibus spei tribuitur vel sanctificatio et remissio peccatorum, ut 1 Joan. 3: *Omnia qui habet hanc spem in eo sanctificat se*, vel salus æterna, ut ad Rom. 8: *Spe salvi facti sumus*; ex his enim et similibus locis, aperte colligitur, spes esse dispositionem ad gratiam, et necessariam ad salutem æternam, et consequenter non posse fieri sine gratia, quia nullus actus per se ad pietatem conferens potest sine gratia haberi, ut in 1 libro satis ostensum est. Idemque probatur ex illo Psal. 90: *Quoniam in me speravit, liberabo eum*. Nam spes est ratio impetrandi Dei protectionem, unde necesse est esse donum gratiæ Dei. Unde Bernardus, serm. 3 de Annuntiat.: *Sola*, inquit, *spes apud te miserationis bonum obtinet, neque oleum misericordie, nisi in vase fidei ponis*.

7. *Probatur ex Concilio Tridentino.* — Secundo, expresse est hoc definitum in Concilio Tridentino, sess. 6, can. 3, ubi dicit *neminem sine prævenienti Spiritus Sancti inspiratione et ejus adjutorio, posse credere, sperare, etc., sicut oportet*. Ubi certum est non loqui Concilium de illis actibus quasi collective, sed divisive seu distributive, et ideo sub disjunctione aut, illos recenset, ut in materia de Pœnitentia notavi. Et ideo cap. 6, inter dispositiones ad justificationem spes enumerat, ex illo Matth. 19: *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua*; et in cap. 17, dicit: *In ipsa justificatione hæc tria simul infusa accipit homo per Jesum Christum cui inseritur, fidem, spem et charitatem*, ubi sive de actibus loquatur, sive de habitibus, æque probat intentum, quia dum dicit, spes esse infusam per Christum, docet esse donum gratiæ quam Christus nobis meruit; quod si de actu dicitur, id est quod intendimus; si vero de habitu, etiam habitus est propter actus, et ejusdem sunt ordinis, ut supra argumentati sumus. Ex Patribus sufficiunt quæ obiter adduximus, quia res est fere sine controversia, et quia semper ponunt spes inter ea quæ sunt maxime necessaria ad supernaturalem justitiam, ut videri potest in Chrysostomo, homil. de Fide, lege et Spiritu Sancto, dicente: *Necessè est ut precedat vitam nostram spes in Christum, quæ postea pascenda est bonis operibus*. Et plura videri possunt in Bernardo, serm. 7 et 9 in Psalm. *Qui habitat*.

8. *Probatur tertio ratione.* — Rationes theo-

logicæ confirmantes hanc veritatem insinuatae jam sunt; illæ vero præcipue sunt a posteriori et ab effectu, videlicet, quia actus spei, est dispositio ad justitiam et ad remissionem peccati: item quia in suo ordine est fundamentum meriti, et impetrationis ac poenitentiae, juxta illud Ambrosii, libro primo de Poenitent., cap. 1: *Nemo potest agere poenitentiam, nisi qui speraverit indulgentiam.* Et quia æquiparatur aliis Dei donis, ut de fide et charitate visum est, et de timore dicitur Psal. 146: *Bene placitum est Domino super timentes eum, et in eis qui sperant super misericordia ejus.* A priori vero reddenda est ratio ex supernaturalitate actus spei; non est enim necessaria gratia ad hunc actum propter difficultatem extrinsecam, seu accidentariam, sed propter excellentiam ejus, et supernaturalitatem quam requirit, ut habeatur *sicut oportet*, utique ad salutem et justitiam, ut Concilium Tridentinum dixit: et ideo non tantum in natura lapsa, sed etiam in integra erat necessaria ad sperandum, non minus quam ad credendum vel amandum. Ut ergo hæc ratio et necessitas gratiæ ad hunc actum magis explicetur, ea quæ de fidei actu diximus cum proportionem ad spem applicanda sunt.

9. *Spei actus, in sua specie et substantia, est supernaturalis.*—Dico ergo secundo: actus spei in sua substantia et specie est supernaturalis. In hac assertionem est eadem controversia et opinionum diversitas, quæ de fide tractata est, ut videri potest in Scoto, Durando, Gabriele, et aliis, in 3, d. 26. Conclusio tamen posita plane traditur a D. Thoma 1. 2, q. 62, art. 3, et 2. 2, q. 17, art. 1 et 6, quem ita intelligunt et sequuntur recentiores Theologi communiter. Eisdemque rationibus probanda est quibus de fide hoc probavimus, scilicet, quia habitus spei est per se infusus, et actus ejus est ejusdem ordinis, sive sit elicitus ab illo, sive proxime disponat ad illum: unde per se etiam est infusus, quod non convenit nisi formæ, in specie et substantia supernaturali. Item quia actus spei, qualis ad salutem postulat, superat vires naturales voluntatis, non ratione extrinseca; ergo intrinseca; ergo ratione substantiæ suæ. Et hic habet locum discursus supra factus, quod hæc supernaturalitas, et tanta necessitas gratiæ, quanta in hoc actu invenitur, non potest salvari per modum supernaturalem, ut inductione supra facta ostendi potest, nam eodem modo potest hic facile applicari.

10. *Germana ratio hujus assertionis.*—Ex

propriis vero ratio reddenda est, ex objecto formali actus spei, quem declarat D. Th. 1. 2, q. 62, art. 3, dicens *esse motum intentionis tendentis in finem supernaturalem, sicut in id quod est possibile consequi per auxilium Dei*, ut addit et declarat 2. 2, q. 17, art. 1; hoc autem objectum est maxime supernaturale; ergo et species essentialis, quam actus spei ab illo objecto sumit, est per se supernaturalis. Consequentia probari facile potest ex dictis capite præcedenti. Major item supponitur ex tractatu de Spe, et ex D. Thomæ auctoritate. Minor autem declaratur; nam spes, cum sit actus voluntatis per modum prosecutionis, habet pro objecto bonum, et quia tendit ad obtinendum illud, est de bono absenti et nondum consecuto, *nam quod videt quis, quid sperat?* ut ait Paulus ad Rom. 8, et ex speciali ratione sua postulat spes, ut illud bonum quod sperat, sit arduum ac difficile, ut ex 1. 2, q. 40, art. 1 suppono. Si ergo in illo objecto spei Christianæ ratio boni consideretur, supernaturalis omnino est, nam et visio clara Dei, in qua supernaturalis beatitudo consistit, et Deus ut objectum ejus, id est, prout clare, et sicut in se est, visibilis est, excedit proportionem et naturales vires humanæ naturæ; imo et naturalem inclinationem ejus; ergo etiam in ratione boni sperandi et efficaciter intendendi, est objectum excedens vires humanæ naturæ.

11. *Confirmatur ex ratione absentiae objecti.*—*Confirmatur secundo ex ratione arduitatis.*—Deinde etiam absentia talis objecti, si attente consideretur, excedit quodammodo proportionem naturalis spei. Nam absentia non supponitur in objecto sperando tanquam bonum appetendum, sed potius tanquam aliquid incommodi, quod expectatur auferendum, quando completa fuerit spes, et ideo ejusdem ordinis est ex suo modo absentia boni sperati, cujus est præsentia ejusdem boni sperati: præsentia autem summi boni per spem Christianam sperati, est supernaturalis; ergo et absentia illius suo modo supernaturalis est: nam privatio ad habitum reducit. Unde illa absentia, sola ratione naturali spectata, non apprehenderetur per modum privationis, sed puræ negationis, et ideo nec judicaretur malum aliquod vel incommodum, ad quod repellendum per spem esset tendendum, et hoc sensu dicimus etiam absentiam illius boni, ut est conditio seu circumstantia objecti sperandi, non pertinere ad ordinem naturæ. Denique arduitas etiam illius boni vires natu-

rales hominis excedit, quia intrinsece ac primario nascitur ex supernaturalitate et excellentia, tum ipsius objecti et finis ultimi consequendi, tum etiam mediorem per quæ est comparandum. Ergo tale objectum est simpliciter supernaturale respectu virium naturalium liberi arbitrii; ergo etiam spes tali objecto proportionata est in sua essentia supernaturalis. Cui etiam accedit in natura lapsa arduitas, quæ ex naturæ corruptione et concupiscentiæ inordinatione oritur, quæ, si attente pensetur, adeo arduum et difficile reddit objectum illud, ut ratione illius non possit efficaciter intendi per solas vires liberi arbitrii, ut mox explicabo. Et hic discursus magis in sequenti capite roborabitur.

12. *Corollarium: gratiæ auxilium etiam requiritur ut physicum principium spei.*—*Argumentum solvitur in num. 4 propositum.*—Atque hinc sequitur gratiæ auxilium esse per se necessarium ad actum spei, non solum ut moraliter excitans, alliciens et adjuvans, sed etiam ut dans voluntati aliquod supernaturale principium, physice adjuvans illam ad talem actum efficiendum, sicut de fide diximus. Est enim eadem ratio, supposito fundamento quod talis actus sit in se supernaturalis: unde quæ in hoc puncto de fide diximus, sunt hic cum proportionem applicanda. Neque contra hoc obstat ratio dubitandi in principio posita. Ut enim omittam, dubitari posse an diversa propositio objecti appetendi vel sperandi, naturalis vel supernaturalis, sufficiat ad similem distinctionem actuum voluntatis, de quo puncto alibi dicam; in præsentem, jam ostendimus, in objecto quod per fidem sperandum proponitur, non solum cognitionem seu applicationem objecti, sed etiam objectum ipsum esse supernaturale, tam quoad fundamentum spei, quam quoad bonum speratum.

13. *Progreditur solutio.*—Fundamentum enim Christianæ spei est ipsum verbum Dei, juxta illud Psalm. 118: *Memor esto verbi tui sermo tuo, in quo mihi spem dedisti.* Quod verbum, licet per fidem credatur, nihilominus, ut voluntas erigatur ad sperandum, solum in Dei verbo, promissione, potestate ac voluntate nixa, indiget speciali auxilio et elevatione Dei. Sicut ergo fides supernaturalis est, quia soli Deo adhibetur, ita spes excedit vires naturales, quia in Deo supernaturaliter promittente fundatur. Et ideo Petrus æqualiter dixit: *Ut fides vestra, et spes sit in Deo.* Et hac ratione utitur D. Thom. in 2. 2, quæst. 17. Addit vero in 1. 2, quæst. 63, art. 2, ad 2,

etiam spem excedere virtutem naturæ proportionatam ex parte objecti, seu boni quod speratur, quia nimirum est quoddam summum bonum excedens naturalem facultatem et capacitatem humanam. In quem sensum exponit Bernardus, serm. 9 in Psalm. *Qui habitat, illa verba: Quoniam tu es, Domine, spes mea, altissimum posuisti refugium tuum, dicens: Forte aliquid amplius sonat et sublimius, quod, videlicet, non modo in eo sperat, sed eum. Convenientius siquidem spes nostra dicetur quod speramus, quam in quo speramus.* Additque inferius utrumque indicatum esse a Jeremia, Thren. 3, dicente: *Bonus est Dominus sperantibus in se, animæ quærenti illum.* Utrouque ergo titulo spes Christiana supernaturalis est, quod et in solo Deo sperat, et solum Deum ut supernaturalis beatitudinis objectum sperat, nam si aliquid aliud sperat, totum est in ipso et propter ipsum. Nec refert quod fides hoc objectum proponendo præcedat. Nam totum hoc tenet se ex parte objecti, quod superat naturales vires voluntatis, quas non præbet fides sola, et ideo necessaria est specialis gratia quæ, ad eliciendum spei actum, voluntatem juvet.

14. *An possit dari sine gratia spes naturalis de bonis a Deo promissis.*—*Vera resolutio affirmans.*—Tandem potest in hoc capite interrogari quod supra de fide tractatum est, an possit voluntas nostra, solis naturalibus viribus, aliquem actum spei naturalis et acquisitæ de bonis a Deo promissis elicere. Sed de hoc non oportet novam texere disputationem, eadem enim est resolutio et eodem modo explicanda. Primo igitur, proposita per fidem beatitudine a Deo promissa, poterit voluntas naturali affectu ad illam ferri, eamque aequaliter sperare. Ita docuit Molina in Concordia, q. 14, art. 13, disp. 13, in quo ab aliquibus ejus doctrina notata est, sed immerito, quia non est major ratio de fide quam de spe; imo, supposita fide, videtur facilius spem aliquam naturalem posse concipere, ut ratio in principio hujus capituli facta ostendit. Et ita Scot. in 3, dist. 26, ad tertium, eodem modo de spe opinatur quo de fide; et idem habet ibi Durandus, quæstione prima, numero sexto; et Gabriel ibi, articulo primo; et Cajetanus 2. 2, quæstione 17, articulo quinto, in principio, expressè ponit habitum spei acquisitæ; addit vero, et recte, illum non sufficere ad eliciendum actum proportionatum supernaturali objecto, sed alium imperfectum et acquisitum. Denique Soto, et alii qui censent actus omnes

supernaturales esse naturales quoad substantiam, consequenter coguntur ponere aliquem actum spei, qui possit fieri viribus naturæ. Potest etiam probari inductione. Nam Judæi aliquam spem habent consequendi beatitudinem, quæ sine dubio supernaturalis non est, nec per auxilium gratiæ fit. Idem est certius de hæreticis, qui supernaturales promissiones expressius credunt. Unde constat non solum posse concipi spem aliquam, supposita fide infusa promissionum, sed etiam supposita fide acquisita, hanc enim solam habent hæretici. Imo sæpe habent firmam quamdam et temerariam fiduciam, in sola falsa fide suorum errorum fundata, ut de hæreticis hujus temporis dixit Concilium Tridentinum, sessione sexta, c. 9.

15. *In quibus spes hæc acquisita ab infusa distinguatur.* — Secundo vero addendum est hanc spem acquisitam, sicut specie et substantia longe diversa est ab spe infusa, ita etiam objecto et motivo, modo ac perfectione sperandi. Hæc omnia fere eodem modo explicanda sunt in spe ac in fide. Nam imprimis etiamsi bonum speratum in se supernaturale sit, spes acquisita non tendit in illud, ut supernaturale est, sed solum sub generali ratione commodi, et convenientis naturæ, quia ille actus non procedit, nisi naturali appetitui voluntatis commensuratus; appetitus autem naturalis sistit in bono proportionato et convenienti naturæ. Deinde licet illud bonum speretur a Deo, non tamen ut ab auctore gratiæ, vel supernaturali, nec firmiter innitendo promissioni ejus, sicut oportet. Sperare enim a Deo aliquod bonum vel præmium, si absolute sumatur, non excedit naturales vires rationis aut voluntatis humanæ. Qui enim per rationem naturalem cognoverit Deum habere providentiam rerum humanarum, et præmium aliquod pro bonis operibus esse redditurum, et pœnam pro malis, potest sperare a Deo aliquod præmium honestæ vitæ, sicut potest etiam naturaliter pœnam timere. Illa autem spes solum est in Deo ut auctore naturæ, et non tam fundatur in promissione ejus quam in sapientia, prudentia, justitia vel bonitate ejus.

16. *Declaratur amplius.* — Qui autem fide humana credit Deum præmium supernaturale pro meritis, et auxilia ad bene operandum, et gratiam ad remissionem peccatorum obtinendam promississe; quamvis possit hæc sperare humana et acquisita spe, nihilominus sicut non amat illa bona, ut supernaturalia sunt, ita nec tendit ad illa, ut supernatura-

liter possibilis, sed ut possibilis simpliciter et confuse, quasi præscindendo a modo quo sunt possibilis, quia vires naturæ non ultra extenduntur. Imo, licet quis per fidem infusam credat objectum sperandum esse possibile per virtutem divinam superantem ordinem naturæ; nihilominus si solo naturali affectu voluntas in illud objectum sic propositum feratur, non nititur in Deo ut auctore supernaturali, sed tantum ut est causa a qua habet tale objectum, ut sit possibile, et similiter non fundatur in promissione ejus, ut movere potest ex sola Dei auctoritate ad fidendum in illa, sed quatenus, adjunctis humanis conjecturis, constituit illud objectum in ratione futuri, vel absolute, vel sub conditione aliqua. Unde fit ut talis spes nunquam sit tam certa, et firma, quantum esse debet Christiana spes, quia vel non supponit certitudinem fidei in intellectu, a qua debet spes suam certitudinem et firmitatem mutuari, vel quia licet in homine fideli illa certitudo supponatur in intellectu, voluntas naturaliter sperando illi fidei non conformatur adæquate, sed tantum secundum quamdam communem rationem fidei in illa fundatur. Unde verisimilius est etiam hominem fidelem, eo tempore quo tantum humano modo sperat, non uti actu fide infusa ad judicandum de bonis sperandis, sed humano etiam modo illa considerare et credere. Denique ex alio etiam capite deficit omnis spes acquisita a perfectione infusæ, quia licet esse possit absoluta et efficax circa aliquod particulare bonum, non tamen circa omnia, et præsertim circa supernaturalem beatitudinem consequendam, et circa Deum, ut est objectum ejus, ut in sequenti capite commodius explicabo.

CAPUT XIII.

UTRUM AD AMANDUM DEUM AMORE CONCUPISCENTIÆ, UT EST SUMMUM BONUM ET COMMODUM HOMINIS AMANTIS, SIT AUXILIUM GRATIÆ NECESSARIUM?

1. *Prima sententia.* — *Secunda sententia asserens amorem concupiscenciæ Dei, ut objectum beatitudinis, esse naturalem.* — Hoc dubium non invenio ab Scholasticis peculiariter motum, sed communiter idem judicare videntur de hoc amore quod de spe, quia vel unum actum eum alio confundunt, ut Major in 3, d. 26, et alii; vel quia sentiunt spem oriri ex amore concupiscenciæ, ut D. Thomas, Scotus, et alii infra referendi. Nihilominus tamen quidam

gravis auctor modernus, distinguendo amorem concupiscenciæ Dei ab spe, et amore charitatis ejusdem Dei, et bene sentiendo, actum spei sicut et charitatis, esse supernaturales in substantia, de amore concupiscenciæ Dei, etiam ut est bonum supernaturaliter beatificans hominem, dicit esse actum naturalem et acquisitum, ad quem non indiget voluntas habitu infuso. Cujus sententiæ hæc fundamenta ex auctore tantum elicio.

2. *Primum fundamentum.* — Primum est, quia amor ille concupiscenciæ Dei est amor amicitiae, seu benevolentiae hominis ad seipsum; sed amor sui est naturalis; ergo etiam ille amor concupiscenciæ Dei naturalis est. Major constat ex illa doctrina vulgari, quod amare, teste Aristotele, est velle alicui bonum; ideoque in amore duo distinguenda esse, scilicet, bonum quod volo, et personam cui volo, et respectu boni amati dicitur amor concupiscenciæ, respectu vero personæ cui amatur dicitur amicitiae. Unde sub hac ratione amor amicitiae et concupiscenciæ non sunt duo actus vel duo amores, sed idem amor secundum duos respectus, quamvis in alio sensu amor amicitiae et concupiscenciæ re ipsa distingui soleant respectu ejusdem personæ; nam si illam amem ut cui bonum volo, est amicitia; si vero eandem diligam mihi ut bonum meum, est amor concupiscenciæ ejusdem personæ, licet respectu mei, cui illud bonum volo, sit amicitia, vel, proprius loquendo, benevolentia. Hoc ergo modo in præsentia, amor qui est concupiscenciæ ad Deum, est amicitiae ad seipsum. Constat autem amorem sui esse maxime naturalem, quia oritur ex naturali complacentia, quam unusquisque habet ad seipsum, quæ maxime naturalis est; ergo. Confirmatur, quia amor Dei distinguitur ab omnibus in naturalem et supernaturalem; sed amor supernaturalis ad Deum, est amor amicitiae, quia est amor charitatis, nec potest amicitia ad Deum esse naturalis; ergo per amorem naturalem intelligendus est amor concupiscenciæ.

3. *Secundum fundamentum.* — Secundum principale fundamentum esse potest, quia si amor concupiscenciæ ad Deum esset supernaturalis, postulare virtutem infusam a qua eliceretur, nam eadem esset ratio de illo actu quæ de cæteris; nulla autem talis virtus nobis infunditur. Quia si aliqua esset, profecto esset theologalis, quia immediate attingeret Deum, amando illum nobis; non est autem fides, ut per se constat, nec charitas, quia amor ami-

ciæ Dei distinguitur specie, et quasi genere, ab amore concupiscenciæ; nec est spes; ergo vel est quarta virtus theologalis, quod repugnat Paulo, 1 Cor. 13, dicenti: *Nunc autem manent tria hæc, etc.*, vel nulla est talis virtus infusa, et consequenter nec actus ejus supernaturalis est.

4. *Probatur tertia minoris pars, quod hic amor ab spe infusa non possit procedere.* — *Primo.* — *Secundo.* — *Tertio.* — *Quarto.* — Superest solum probandum illam virtutem non esse spem. Quod probatur primo, quia amor et spes sunt actus omnino distincti. Secundo; quia in actu spei est specialis difficultas, ratione cujus necessaria est virtus spei, quæ difficultas in amore concupiscenciæ non reperitur. Nam spes respicit beatitudinem, ut est bonum arduum consequendum virtute divina, et ita non habet quod sit supernaturalis ex eo quod speratur, sed ex eo a quo speratur, scilicet, a Deo supernaturaliter operante. Quæ ratio cessat in amore, quia amor non versatur circa Deum, ut ab ipso futura est consecutio beatitudinis vel alicujus boni, sed præcise ut circa rem concupitam nobis convenientem, quod maxime naturale est, et in tali actu nec invenitur formalis ratio habitus spei, nec ulla ratio ob quam sit supernaturalis. Tertio, quia amor concupiscenciæ in beatitudine permanebit, et tamen ibi non erit habitus spei a quo elici possit. Quarto, quia si amor concupiscenciæ esset actus elicited a virtute spei, per contrarium actum, verbi gratia, per odium, vel nolitionem absolutam supernaturalis beatitudinis, amitteretur virtus spei, quia virtus infusa per unum actum contrarium amittitur: consequens autem est falsum, quia cum illo odio vel nolitione stat non desperare de beatitudinis consecutione, et spes juxta communem sententiam solum per desperationem perditur.

5. *Hunc tamen actum sine gratia fieri non posse concedit Vasquez.* — Denique dictus auctor, ne videatur nimium tribuere libero arbitrio, addit, licet hic actus amoris in se et substantia sua naturalis sit, nihilominus non fieri sine gratia movente. Quæ autem sit hæc gratia movens, vel qua ratione dicatur esse necessaria ad actum alioqui naturalem, dictus auctor non declarat. Videtur autem juxta sua principia per gratiam moventem intelligere cogitationem congruam naturalem ejusdem ordinis cum ipso amore, quamvis revelationem et doctrinam supponat. Ratio autem illius necessitatis erit, quia ille actus amoris de se bo-